

UMEÅ UNIVERSITET

Dnr: FS 1.5-2128-17
Ert Dnr: Ku2017/02410/DISK

ku.remissvar@regeringskansliet.se

Remiss av betänkandet *Nästa steg? Del 2. Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:88)

Inledning

Föreliggande betänkande är en förlängning av uppdraget för utredningen *Nästa steg? Förslag för en stärkt minoritetspolitik* (SOU 2017:60). Utredningen fick i nytt uppdrag att analysera ställningen för den finlandssvenska gruppen i Sverige, och att överväga om den ska erkännas som nationell minoritet samt att arbeta vidare med ytterligare frågor. Utredningen bedömer att Sverige kan utöka sina åtaganden enligt språkstadgan. Förslagen innebär att de nationella minoritetsspråkens status och ställning stärks. Uppdrag bör ges till utvalda myndigheter att tillhandahålla översättningar till finska, samiska och meänkieli av deras mest använda och relevanta förvaltningstexter.

Utredningen föreslår vidare att regeringen ger Sametinget genom Samiskt språkcentrum i uppdrag att vidareutveckla lägesrapporterna med indikatorer avseende samiskans utveckling som möjliggör jämförelser över tid. Vidare föreslås att motsvarande uppdrag ges i förhållande till de övriga nationella minoritetsspråken, om språkcentrum eller liknande institutioner inrättas för dem. Skolverket föreslås få i uppdrag att utreda möjligheten att utveckla statistik avseende förskoleundervisning på de nationella minoritetsspråken. I uppdraget föreslås även ingå en översyn av inhämtandet av statistik avseende modersmålsundervisning på nationella minoritetsspråk i grund- och gymnasieskolan. Ytterligare förslag är att ge Riksarkivet ett tydligt uppdrag att inkludera de nationella minoriteterna och deras immateriella kulturarv i sitt uppdrag. Riksarkivet och Institutet för språk och folkminnen bör samarbeta i frågor rörande de nationella minoriteternas kulturarv.

Umeå universitet koncentrerar föreliggande remissvar till de avsnitt som berör den verksamhet som kopplas till den verksamhet som bedrivs vid humanistisk fakulteten – språk och kultur och utbildning, dvs huvudsakligen de förslag som framförs i avsnitten 3.2, 3.4-3.6 och 5.5. Våra synpunkter begränsas även till de språk i vilka vi erbjuder utbildning och som vi bedriver forskning om nämligen finska, meänkieli och samiska.

Synpunkter

Artikel 8 i språkstadgan

Generellt menar vi att Sverige bör arbeta för att öka sitt åtagande på flera av de områden som behandlas i den europeiska språkstadgan. På grund av det ringa antalet talare av ett antal av de samiska språken liksom av meänkieli samt brister i utbildningssystemet finns i flera fall dock ännu inte reella förutsättningar för en utökning. Omfattande insatser, särskilt inom utbildningsväsendet, för att vända en negativ trend behövs.

Förvaltningsområden för finska, meänkieli och samiska är förpliktigade att erbjuda förskoleverksamhet på dessa språk (jfr språkstadgan artikel 8 1.a). Att det inte finns utbildning av förskollärare med en inriktning på något av dessa språk är en faktor som gör det svårt för kommunerna att nå upp till detta. Motsvarande brist återfinns också inom grundskolan.

Umeå universitet har, tillsammans med Stockholms universitet och Södertörns högskola, i en särskild skrivelse till Utbildningsministern den 30 juni 2016 föreslagit en ändring av examensordningen för grundlärarexamen så att den kan innefatta 30 hp i ett nationellt minoritetsspråk. Utbildning av

grundlärare med kompetens i dessa språk krävs för att åstadkomma en obruten språkkedja som säkerställer att barn och elever kan utveckla en hög kompetens också i ett nationellt minoritetsspråk.

Umeå universitet tillstyrker de förslag som presenteras i 3.2.5, nämligen att höja nivån från (iii) till (ii) när det gäller punkt 1.a), att höja från (iv) till (iii) när det gäller punkterna 1.b)–1.d) och att höja nivån till (ii) när det gäller punkt 1.e).

Grundutbildning och fortbildning av lärare behandlas i punkt 1.h) i artikel 8 i språkstadgan. Förutom de utbildningar som diskuteras ovan bör det enligt Umeå universitets mening vara ett examensmål i alla lärarexamina i Sverige att lärare erhåller kunskaper om de nationella minoriteterna och de nationella minoritetsspråken. Förutom att detta skulle ansluta till språkstadgans punkt 1.g) ("undervisning i historia och kultur") finns skrivningar i läroplaner för grundskolan och gymnasieskolan som kräver en sådan ändring om en reell revitalisering av minoritetsspråken skall kunna uppnås.

Artikel 10 i språkstadgan

Bristerna i utbildningssystemet påverkar också möjligheterna för lokala och regionala myndigheter att erbjuda professionell service på ett nationellt minoritetsspråk. För att i någon mån överbrygga dessa svårigheter torde ett organiserat samarbete mellan myndigheter liksom utnyttjande av digitala verktyg vara nödvändigt. Satsningar på kompetensutveckling i aktuellt språk krävs också. Den som inte haft möjlighet att genomföra utbildning upp till gymnasienivå helt eller delvis på ett minoritetsspråk kan inte förutsättas ha tillgång till den språkliga repertoar som behövs för att använda ett språk i professionella sammanhang.

Umeå universitet tillstyrker de förslag som presenteras i 3.4.10. Att information och blanketter på finska, meänkieli och samiska tillhandahålls är viktigt. För att åstadkomma detta krävs dock i många fall utveckling av terminologi. I flera fall är nog samarbete med motsvarande myndigheter i Norge och Finland nödvändiga.

I detta sammanhang är det värt att påpeka att läroplan för sameskolan inte föreligger på samiska.

Artikel 12 i språkstadgan

En god tillgång på talade och skrivna texter av olika slag, inkl. litteratur och film, är en viktig förutsättning för att stödja utveckling av språk och kultur. Här behövs stöd både till kulturell verksamhet och till översättning. Samordning av insatserna, inkl. terminologiarbete och utarbetande av ordböcker, bör eftersträvas.

Umeå universitet ställer sig däremot tveksam till de diskussioner som förs i avsnitt 3.6.5 och konkretiseras i 3.6.6. Att använda de nationella minoriteternas kultur och minoritetsspråken för att främja bilden av Sverige utomlands "främjar" varken minoriteterna eller deras rättigheter.

Detta bör kunna ske genom att regeringen förtydligar Svenska institutets uppdrag så att institutet, i samråd med de nationella minoriteterna, på ett tydligare sätt synliggör de nationella minoriteternas kultur och minoritetsspråken i sitt arbete med att främja bilden av Sverige och dess kultur utomlands. (s. 115)

I Sverige bor många personer med kompetens i flera språk. Flerspråkighet, inte minst sådan som innefattar ett nationellt minoritetsspråk, bör ses som en tillgång vid rekrytering i offentlig sektor.

Ärendets beredning

Umeå universitet har i sitt yttrande tagit utgångspunkt i de synpunkter som Vaartoe – Centrum för samisk forskning samt Institutionen för språkstudier, har lämnat på remissen. Flera forskare vid Vaartoe har bidragit med synpunkter. Från institutionen för språkstudier har forskare och lärare i finska, meänkieli och samiska deltagit. Yttrandet har beslutats av rektor Hans Adolfsson efter beredning och föredragning av kanslichef Jeanette Dareblom.

Hans Adolfsson
Rektor